ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'. ΑΡ. 4 (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΩ. ΖΕΡΒΟΥ..... Ἀνδρέας Λασκαρᾶτος (Μελέτη)
Ε. ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ..... Ἐμπειρία καὶ ὑπερεμπειρικὴ συνείδησις (Μελέτη)
UMB. BOSCO..... Ἡ πορεία τοῦ Πιραντέλλο (Μελέτη)
ΙΩ. ΔΑΜΠΑΣΗ..... Ἡ ἰατρικὴ σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδούης (Μελέτη)
ΑΧ. ΤΑΓΑΡΗ.... Ignorabimus (Ἡ Οὐτοπία διὰ τὴν ἀληθῶς ὠφέλιμον γνῶσιν) (Μελέτη)
ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ (μετ. Σπ. Παναγιωτοπούλου)..... Θύρσις ἢ Ὠδὴ (Ποίημα)
Ν. ΦΩΚΑ - ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ Ἀπὸ τὴν παλαιοτέραν ἱστορίαν τῆς Κεφαλληνίας (Μελέτη)
Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ..... Ἡ παιδεία κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν καὶ κατὰ τὰ πρῶτα μετ' αὐτὴν ἔτη (Μελέτη)
ΙΩ. ΠΡΟΜΠΟΝΑ..... Καὶ πάλιν περὶ τῶν Μικρασιατῶν εἰς Νάξον (Μελέτη)
ΙΩ. ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥ..... Ἕνας διδάσκαλος : Διονύσιος Α. Ζακυθηνός (Μελέτη)
ΣΤ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ..... Ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ (πατρὸς) (Μελέτη)
Γ. Θ. ΖΩΡΑ..... Ἐπιφανίου Δημητριάδου, Δοκίμιον περὶ «Πενίας» (Μελέτη)
Ν. ΒΑΓΕΝΑ..... Σημείωμα στὸν Κάλβο (Μελέτη)
Μ. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ..... Ἄγνωστος νεκρολογία εἰς Κ. Βαρδαλάχον (Μελέτη)

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γ. Θ. ΖΩΡΑ..... Τῆς Συντάξεως (Χρονικὸν)
ΑΝΤ. ΚΑΝΑΚΑΡΗ..... Θεόκλητος Φιντικλῆς (Νεκρολογία)
★ Δύο ἐπιστημονικαὶ ἐπετηρίδες Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Μελετῶν (Χρονικὸν)
★ ..... Ὁ 50ὸς Καλοκαιρίνειος θεατρικὸς διαγωνισμὸς (Χρονικὸν)
★ ..... Διαγωνισμὸς διηγήματος διὰ τοὺς νέους (Χρονικὸν)
ΣΠ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ..... Εἰκαστικαὶ τέχναι (Χρονικὸν)
Γ. ΣΚΛΑΒΟΥ..... Μουσικὴ (Χρονικὸν)
μ. μ. ..... Ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ Συλλόγου «Παρνασσὸς» (Δελτίον 6) (Χρονικὸν)
★ ..... Νέα Βιβλία
★ ..... Πίναξ περιεχομένων τοῦ ΙΒ' τόμου (1970)

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΚΑΤΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

Ἰδιοκτήτης: ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»
Γραφεῖα: Πλατεῖα Ἁγ. Γεωργίου Καρύτση 8 — Ἀθῆναι (Τ.Τ. 124)

Ἐκδότης-Διευθυντὴς Συντάξεως: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ
ὁδὸς Πολυτεχνείου 5α, Ἀθῆναι (Τ.Τ. 103)

Ἐπιτροπὴ Συντάξεως:
Ι. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πρόεδρος Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασὸς
ΣΑΒΒΑΣ ΛΟΪΖΙΔΗΣ: Γεν. Γραμματεὺς Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσὸς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΖΩΡΑΣ: Πρόεδρος Φιλολογικοῦ τμήματος Παρνασσοῦ
ΜΑΡΙΑ ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΥ: Γραμματεὺς Συντάξεως

Προϊστάμενος τυπογραφείου: ΙΟΡΔΑΝΗΣ Δ. ΜΥΡΤΙΔΗΣ
ὁδὸς Σεϊζάνη 5, Ἀθῆναι

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 30 (Ν. Δ. 346) 1969, ἄρθρ. 9, παράγρ. 3)

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ταχυδρομικῶν):
Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 120 Ἐξωτερικοῦ Δολ. 6
Διὰ Σύλλογους, Σχολεῖα, Ἐπιχειρήσεις, Ὀργανισμούς,
Τραπέζας, Ἀνωνύμους Ἑταιρείας, Δήμους καὶ Κοινότητας Δρχ. 200

Ἐμβάσματα ἀποστέλλονται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσὸς»
Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.

ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1970	ΑΡΙΘ. 4

ΙΩ. ΖΕΡΒΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Θὰ μιλήσω γιὰ τὸν Ἀνδρέα Λασκαράτο ὄχι μόνο τὸν ποιητή, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπο· γιατὶ τὸ λογοτεχνικό του ἔργο εἶναι σχεδὸν ἀχώριστο ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του.

Τὴν προσπάθειά μου τὴν εὐκολύνει ὁ ἴδιος ὁ Λασκαράτος, ποὺ ὄχι μόνο πολλὰ μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὴ φιλολογικὴ καὶ γιὰ τὴν κοινωνική του ζωὴ στὴν αὐτοβιογραφία του καὶ σὲ ἄλλα ἔργα του, ἀλλὰ καὶ συχνὰ κρίνει ὁ ἴδιος καὶ χαρακτηρίζει τὴν ποιητική του ἀξία μὲ πολλὴν εἰδημοσύνη καὶ πρὸ πάντων μὲ πολλὴν αὐστηρότητα.

Ἀλλ' ἐκτὸς ἀπ' ὅσα ὁ ἴδιος ἔγραψε γιὰ τὸν ἑαυτό του ὑπάρχουν ἀρκετὲς ἄλλες εἰδήσεις γι' αὐτόν, εἴτε σύγχρονά του εἴτε κατόπι, γιατὶ πότε φιλολογικώτερα, πότε μᾶλλον βιογραφικῶς καὶ πότε ὅλως διόλου πρόχειρα, πολλοὶ ἔχουν γράψει γιὰ τὸν Ληξιουρώτη αὐτὸν ποιητὴ καὶ γιὰ τὸ ἔργο του — ἕνα ἔργο ποὺ ὅσο κι ἂν φαίνεται περιωρισμένο στὰ στενὰ καὶ τοπικὰ ζητήματα, ἔχει ὅμως πολὺ πλατύτερο φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον καὶ εἶχε προπάντων στὸν καιρό του μεγάλη κοινωνικὴ σημασία, ὥστε δικαίως ν' ἀποσχολήσῃ καὶ τὴ φιλολογικὴ καὶ τὴ δημοσιογραφικὴ *κριτική*.

Ἡ *Κριτική*, καὶ μάλιστα ἡ πρόχειρη καὶ ἀγοραία κριτική, εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος ἑνὸς παραδόξου φαινομένου, ποὺ τὸ βλέπουμε στὴ φιλολογία ὅπως καὶ σὲ ἄλλα κοινωνικὰ πράγματα, τοῦ φαινομένου δηλαδὴ ὅτι πολλὲς φορὲς διατηρεῖται καὶ διαδίδεται ἡ φήμη ἑνὸς ἀνθρώπου ἢ ἑνὸς ἔργου, χωρὶς τὸ πλῆθος νὰ καλοξέρῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸ ἢ τὸ ἔργο. Καὶ ὅσο εἰς ἕνα τόπον ὁ φιλολογικὸς σνομπισμὸς εἶναι περισσότερος, τόσο καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐπίκρισι ἢ ὁ ὑπέρμετρος ἔπαινος δημιουργοῦν πρόχειρα μιὰ καλὴ ἢ μιὰ κακὴ φήμη γιὰ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ τόπου. Ἔτσι ἢ σβήνεται ὁλότελα τὸ ἔργο τους ἢ ἀντίθετα γίνεται γνωστὸ κατόπι τῆς φήμης καὶ βαθμηδὸν ἐξ αἰτίας αὐτῆς.

Σὰν ἀποτέλεσμα καλῆς φήμης ξαναρχίζει τώρα καὶ σ' ἐμᾶς ἡ γνωριμία καὶ ἡ ἐκτίμησι τοῦ ἔργου τοῦ Λασκαράτου. Κ' εἶπα ξαναρχίζει, γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους, δὲν γνωρίζουν τώρα τὸν Λασκαράτο παρὰ

λίγοι πολυδιαβασμένοι ἢ ἑπτανήσιοι. Ἀπὸ τὰ *Στιχουργήματά* του, ποὺ τυπώθηκαν τὸ 1872, δύσκολα φαινότουν ἀντίτυπο, ὡς προχθὲς ποὺ ξανατυπώθηκαν στὴ Λογοτεχνικὴ Βιβλιοθήκη Φέξη. Ἐνῶ τὰ πολύκροτα *Μυστήρια τῆς Κεφαλονιᾶς*, ὁ *Λύχνος* τοῦ Λασκαράτου κ' οἱ *Χαρακτῆρες* του δὲν βρίσκονται παρὰ σὲ λίγες βιβλιοθῆκες. Κ' ἐξὸν ἀπ' αὐτὰ κι ἀπ' ὅσα ἄλλα ἂν καὶ τυπωμένα εἶναι τελείως ἄγνωστα, ὑπάρχουν καὶ ὄχι λίγα ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Λασκαράτου στὴ γλῶσσα μας καὶ στὴν Ἰταλική, κάποια μάλιστα ποὺ τὰ ἐπαινοῦσε κι αὐτὸς ὁ ἴδιος. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἔχουν γίνει ἐκδόσεις οὔτε κατ' ἐκλογήν, αὐτὸ σημαίνει πὼς ὁ Λασκαράτος δὲν ἔχει πολλοὺς ἀναγνώστας. Ἡ φήμη του ἁπλώθηκε ἐξ αἰτίας κάποιου σκανδάλου θρησκευτικοῦ, ἴσως ἀκόμα κ' ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι, ὅπως χαρακτηριστικὰ γράφει ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος, ὅποιος φωτισμένος διαβάσει κάτι τοῦ Λασκαράτου δὲν τὸ λησμονεῖ, ἀλλὰ πιὸ πολὺ καὶ πρὸ πάντων ἡ φήμη του ἁπλώθηκε σὰν ἀποτέλεσμα κάποιας εὐνοϊκῆς κριτικῆς.

Ἀλλὰ εἶναι λοιπὸν ἄξιος τῆς φήμης του ὁ Λασκαράτος; Εἶναι σημαντικὸς λογοτέχνης; Εἶναι ὁ δυνατώτερος σατυρικὸς ποιητής μας, ὅπως τὸν θέλει μιὰ κοινὴ φιλολογικὴ γνώμη; Ὡς πρὸς αὐτὸ θὰ μπορῆτε νὰ κρίνετε ὅταν θὰ σᾶς ἔχω παρουσιάσει τὸ ἔργο του.

Γιὰ νὰ ἐκτιμηθῇ ὅμως τὸ ἔργο του ὅπως καὶ ὅσο πρέπει, θὰ χρειασθῇ νὰ δώσω πληροφορίες ὄχι μόνο γιὰ τὴ ζωή του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ψυχολογία καὶ γιὰ τὸ χαρακτῆρα του, ὅπως τὰ εἶδαν ἄνθρωποι ποὺ τὸν ἐγνώρισαν. Καὶ θὰ πρέπει ἀκόμα νὰ προσθέσω μιὰ γοργὰ σχεδιασμένη σκιαγραφία τοῦ τόπου καὶ τῆς κοινωνίας, ὅπου κυρίως ἔζησε κ' ἔγραψε ὁ Λασκαράτος γιατί, ὅσο κι ἂν φαίνονται ὑποκειμενικοί, οἱ ποιηταὶ εἶναι πάντα πράγματι ὁ ἀντίλαλος τῆς κοινωνίας ὅπου ἔζησαν ἤ, τὸ πιὸ πολύ, εἶναι τὸ ἀποστάλαγμα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἄνθησι τῆς ἐποχῆς των. Κι ἂν ἐξαιρέσωμε τοὺς μεγαλοφυεῖς καὶ τοὺς ὑπερόχους, ποὺ γίνονται ὅλων τῶν χρόνων ἄνθρωποι καὶ ὅλων τῶν πατρίδων πολῖτες, ὅλες οἱ ἄλλες προσωπικότητες, καὶ μάλιστα τῆς τέχνης καὶ τῆς ποιήσεως οἱ προσωπικότητες, γιὰ νὰ ἐκτιμηθοῦν ὀρθά, χρειάζεται νὰ ἐξετάζωνται σὲ πολλὲς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς των καὶ σχετικὰ μὲ τὴν ἐποχή τους καὶ μέσα στὸ δικό τους τὸ περιβάλλον.

Ὁ Ἀνδρέας Τυπάλδος Λασκαράτος γεννήθηκε στὸ Ληξούρι τὸ 1811. Εἶναι ἀπὸ τὴ μεγάλη κι ἀρχοντικὴ οἰκογένεια τῶν Τυπάλδων, ποὺ πρὸ πολλῶν αἰώνων ἐγκατεστημένη στὴν Κεφαλληνία ἔδωκε ἀπὸ διαφόρους κλάδους της πολλοὺς ἐξόχους, στρατιωτικοὺς καὶ κληρικούς, ἐπιστήμονες καὶ πολιτικούς, φιλολόγους καὶ συγγραφεῖς. Καί, γιὰ νὰ ἀναφέρω μόνο τοὺς συγχρόνους τοῦ Λασκαράτου καὶ γνωστοὺς εἰς τὰ γράμματα, θυμίζω ἐδῶ τὸν σοφὸ καὶ συγγραφέα πεθερὸ τοῦ Βαλαωρίτη Αἰμίλιο Πρε-

τεντέρη Τυπάλδο καὶ τὸν ἐξαιρετικὸ ἑπτανήσιο ποιητὴ Ἰούλιο Πρετεντέρη Τυπάλδο.

Ἀπὸ κληρονομικὴ λοιπὸν προδιάθεσι εἶχε κι ὁ Λασκαράτος ζωηρὴ κλίσι στὴ θεωρητικὴ σκέψι καὶ στὰ γράμματα, μιὰ κλίσι ποὺ ἐφανερώνετο τοὺς δύο περασμένους αἰῶνες σὲ πολλὲς ἀρχοντικὲς οἰκογένειες τῆς Ἑπτανήσου, ἔνστικτα σὰν ἀνάγκη τῆς ψυχῆς, χωρὶς κανένα ἐπαγγελματικὸ σκοπό, χωρὶς καμμία φιλοδοξία φήμης. Τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ συχνὰ τὸ βλέπουμε καὶ στὸ Λασκαράτο. — Ὅπως μοῦ ἔλεγ' ἕνας παλιός μου φίλος, ὁ καθηγητὴς κ. Ὄδδης, σατυρικὸς τότε κι αὐτὸς στὴν Κεφαλληνία, ὁ Λασκαράτος ἀγαποῦσε νὰ γράφῃ στίχους, σχεδὸν ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τοὺς τυπώνῃ. Τοῦ ἄρεσε μᾶλλον νὰ κυκλοφοροῦν σ' ἕνα στενὸ κύκλο γνωρίμων του. Δὲν ἐδεχόταν ἐπαίνους, καὶ σὲ κάποια ἐποχὴ τῆς ζωῆς του εἶχε σχεδὸν ἀποκηρύξει τὰ σατυρικά του ποιήματα. Βαθειὰ παρατηρητής, προσεκτικὸς στὶς λεπτομέρειες, πρὸ πάντων ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος. Ἀπὸ τὸ μετρημένο καὶ ἥσυχο ἐξωτερικό του δὲν μποροῦσε κανένας νὰ διακρίνῃ τὴν ἀτρόμητη ψυχικὴ δύναμι καὶ τὸν ὁρμητικὰ σατυρικὸ νοῦ, ποὺ κυριαρχοῦσαν μέσα του. Τὸ πολύ, μιὰ εἰρωνεία εἶχεν ἀφήσει φωτεινὰ ἴχνη πάνω στὴ φυσιογνωμία του. Ἦταν λιγόλογος καὶ ἀπόφευγε τὴ συζήτησι, ἐπίμονος ἄλλως τε καὶ ἀμετάπειστος εἰς τὶς γνῶμες του. Τέτοιο τὸν ἐθυμοῦντο οἱ παλιοί του γνώριμοι.

Ἀλλὰ καὶ στὰ ἴδια του τὰ ἔργα ὁ Λασκαράτος συχνὰ φαίνεται στενοχωρημένος γιὰ τὸν θόρυβο ποὺ γίνεται γι' αὐτόν. Θἄθελε, ὅπως γράφει τοῦ φίλου του Βαλαωρίτη, νὰ ζήσῃ στὴν ἀφάνεια. Καὶ μόνο ἡ ἀκατανίκητη κλίσι του πρὸς τὴ σάτυρα τὸν σπρώχνει νὰ γράψῃ τοὺς στίχους του· μόνον ὁ ὁρμητικὸς θυμὸς τὸν παρασύρει κατόπι στὸ δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα· καὶ μόνο τὸ αἴσθημα τῆς καθαρᾶς τιμιότητος ποὺ κυριαρχεῖ στὴν ψυχή του τὸν παρακινεῖ στὴν ἐπίθεσι ἐναντίον παθῶν καὶ ἐναντίον προσώπων, ὡς ποὺ βαθμηδὸν συνηθίζει τὴ δημοτικότητα χωρὶς ποτὲ νὰ τὴν καλοβλέπῃ. Προτιμᾷ ἐξ ἐναντίας νὰ μένῃ σπίτι του κι ἀγαπᾷ, ὅταν βρίσκεται στὸ Ληξούρι, νὰ πηγαίνῃ ὁλομόναχος καὶ πεζὸς χειμῶνα καλοκαῖρι στὸ μικρό του κτῆμα στὰ Ριτσάτα, νὰ περιποιῆται ἐκεῖ τὸ σπίτι του καὶ τὸν ἀγρό του, νὰ μαζεύῃ κλαριὰ καὶ νὰ μαγειρεύῃ, μελετῶντας ἢ γράφοντας στὸ μεταξύ, ἀνενόχλητος, πρὸς ὅλους συγκαταβατικός, ἀλλὰ καὶ διόλου κοινωνικός. Κάπου μᾶς τραγουδάει ὁρατιακὰ σὲ τεχνικὲς τερτσίνες τὴν τέτοια ψυχική του διάθεσι :

Ὅντις εἶμαι στὸν κάμπο μοναχός μου,
ἔχω μιὰ συντροφιὰ τῆς ὀρεξιᾶς μου,
συντροφιὰ τὴν καλύτερη τοῦ κόσμου,

ἔχω τὴ συντροφούλα τῆς καρδιᾶς μου.

Καρδούλα μου πιστὴ συντρόφισσά μου
ποὺ δὲ δίνει ὑποψίες τῆς φαντασιᾶς μου,

ποὺ δὲ χολοταράζει τἄντερά μου
καὶ ποῦναι ὅλη γιὰ μὲ κι ὅλη δική μου.
Δική μου σὰν μπορεῖ νἆν' ἡ καρδιά μου

πόσες φορὲς κ' ἐκείνη κλαίει μαζί μου
μὲ πίκρα ἀληθινὴ τὸ ριζικό μου.
Μὰ ἐκείνη ἡ πίκρα εἶν' εὐχαρίστησί μου,

κ' εὐθὺς παρηγοριέμαι ἀνάμεσό μου.
Ρίχνω τὸ βλέμμα γύρω εἰς τὶς δουλειές μου
κ' ἐδῶ βλέπω ἕνα φύτεμα δικό μου,

τὸν κόπο μου, τὴς ἔγνοιες κ' ἱδρωτές μου.
Πιάνω τότε τὰ σχέδια κι, ὦ θέ μου,
πόσες ποῦναι οἱ εὐχαρίστησές μου.

Καὶ λέω στὴ χώρα νὰ μὴν πάω ποτέ μου...

Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθε ἀπὸ τὸ γνωστὸ διδάσκαλο τοῦ Γένους Νεόφυτο Βάμβα, στὴ σχολὴ τοῦ Κάστρου. Κ' ἦταν, ὅπως ὁμολογεῖ, ἀμελὴς μαθητὴς καὶ ταραξίας. Ὁ θεῖος του Δελαδέτσιμας, γνωστὸς τότε πολιτικός, μέλος μάλιστα τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, τὸν ἐπῆρε κατόπι στ' Ἀργοστόλι, κ' ἐκεῖ στοῦ θείου του ἐγνώρισε τὸ λόρδο Μπάυρον, ποὺ ἦταν στὴν Κεφαλληνία κ' ἐστρατολογοῦσεν ἐθελοντὰς γιὰ τὸν ἀγῶνα. Ὁ μεγάλος ποιητὴς τὸν ἐπρόσεξε, ἀστειευόταν συχνὰ μαζί του καὶ προεῖπε, καθὼς λέν, τὴν ἀξία του.

Δεκαέξη χρόνων ὁ Λασκαράτος πῆγε στὴν Κέρκυρα κ' ἦταν ἐκεῖ μαθητὴς τοῦ Ἰταλοῦ λογίου Νανούτση καὶ τοῦ ποιητοῦ Ἀνδρέου Κάλβου, κι ἀπὸ τότε ἄρχισε νὰ γράφῃ στίχους, ὡδηγημένος στὴν ποίησι καὶ στὴ μετρικὴ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Κάλβο. Πέρασεν ἔτσι ἀρκετὸς καιρός, καὶ θὰ ἦταν 21 χρόνων ὁ Λασκαράτος, ὅταν ὁ θεῖος του, γιὰ νὰ κανονίσῃ τὴν κάπως ἀκατάστατη ζωὴ τοῦ ἀνεψιοῦ, τὸν διώρισε γραφέα στὴ Γερουσία καὶ συγχρόνως τὸν ἔγραψε στὴν ἐκεῖ νομικὴ σχολὴ μὲ σκοπὸ νὰ τὸν κάμῃ δικαστή, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ Λασκαράτος προτιμοῦσε νὰ σπουδάσῃ γιατρός.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δημοσιεύθηκαν στίχοι του στὸ φιλολογικὸ ἡμερολόγιο τοῦ Νανούτση, σχεδὸν μεταφράσεις ἀπὸ τὸ ἰταλικό. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ οἱ παλαιότερα πολὺ γνωστοὶ στὴν Ἑπτάνησο καὶ τραγουδημένοι στίχοι :

Μὴ σιμώσῃς, στὸν τάφο μου ἐπάνω
ποὺ κλειεῖ μέσα τὸ ἄμορφο σῶμα.

Τοῦτο μ' ἔκραζε τὸ ἔσπλαχνο χῶμα,
ὄντις μ' ἔδιωχνες ἄσπλαχνη ἐσύ.

Τώρα τί νὰ μοῦ κάμουνε τἄνθια
καὶ τὰ δάκρυα ποὺ χύνει γιὰ μένα!
Τί ὠφελοῦν τὰ κορμιὰ τὰ θαμμένα
τὰ δάκρυά σου καὶ τἄνθια σκληρή; κ.τ.λ.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ λεκτικοῦ καὶ τοῦ ὕφους τοῦ Σολωμοῦ εἶναι φανερὴ στοὺς στίχους αὐτοὺς καθὼς καὶ στἄλλα λυρικὰ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας. Μὲ τὸν Σολωμὸ ἄλλωστε κ' ἐγνωρίζετο τότε καὶ εἶχε τὴν ὁδηγία καὶ τὴν ἐκτίμησί του.

Ἀπὸ τὴν Κέρκυρα ξαναγύρισε στὴν Κεφαλληνία πρωτοκολλητὴς τοῦ Εἰρηνοδικείου, ἀλλὰ σὲ λίγο παραίτησε τὴ θέση κ' ἐπῆγε νὰ ἐξακολουθήσῃ τὶς νομικές του σπουδὲς στὴν Πίζα καὶ γιὰ λίγους μῆνες στὸ Παρίσι. Τὸ 1839, ἦταν τότε 28 χρόνων, γύρισε στὸ Ληξούρι δικηγόρος. Ἀλλὰ τὸ ἐπάγγελμα δὲν τοῦ ἀρέσει καὶ μόλις τρία χρόνια τὸ ἐξασκεῖ μὲ πολλὴ τιμιότητα καὶ κάπως ἰδιότροπα. Στοὺς Χαρακτῆρες του ἔχει ἕνα : *«Ὁ δικηγόρος ὁποῖος εἶναι»*, ὅπου δὲν περιγράφει, ἀλλὰ σατυρίζει τὸ δικηγόρο. «Ὁ Κώδικας λέει, εἶναι ἡ τράπουλά του καὶ τὸν μεταχειρίζεται ὡς ὁ χαρτοπαίκτης μεταχειρίζεται τὴν τράπουλά του γιὰ νὰ κερδήσῃ. Θεωρεῖ τὸν πελάτην του ὡς ὁ γεωργὸς θεωρεῖ τὸ κλῆμα του, κτῆμα καρποφόρο.» Καὶ εἰς ἄλλο του ἔργο, εἰς τὸ *«Δοκίμιον ποιητικῆς»* ἀναφέρει μερικὲς σκηνὲς ἀπὸ μία κωμῳδία του *«Δικανικὲς καταχρήσεις»*, ὅπου σατυρίζει ἐπίσης τὴν κακοήθεια τῶν δικολάβων τῆς ἐποχῆς.

Τὸ 1843 ὁ Λασκαράτος παραιτήθηκε ἀπὸ δικηγόρος κι οὔτ' ἐδέχθηκε ἀνώτερες κυβερνητικὲς θέσεις ποὺ τοῦ πρότειναν. Ἀλλὰ ὁ θάνατος τοῦ πατέρα του, μετὰ ἕνα χρόνο, τὸν κάνει νὰ ξαναζητήσῃ ἄδεια δικηγορίας γιὰ νὰ φροντίσῃ τὶς οἰκογενειακές του δίκες. Ἡ Γερουσία τοῦ ἀρνεῖται τὴν ἄδεια κι αὐτὸς σὲ μιὰ ἐπιθετικὴ διατριβή του παρουσιάζει παράνομη τὴ Γερουσία. — Ἔπειτα τὸν ἴδιο ἐκεῖνο χρόνο ταξιδεύει στὴν Κρήτη γιὰ νὰ μελετήσῃ τὴ γλῶσσα καὶ νὰ μαζέψῃ ἀνέκδοτα λαϊκὰ τραγούδια. Ἐκεῖθε μὲ τὸν ἴδιο σκοπὸ ἔρχεται στὰς Ἀθήνας, πάει στὴ Σῦρο, στὴν Κόρινθο, στὰς Πάτρας στὸ Μεσολόγγι καὶ ξαναγυρίζει στὴν Κεφαλληνία, ἀπογοητευμένος γιατί, καθὼς γράφει, βρῆκε ὁλοῦθε λογιωτάτους, ποὖχαν λησμονήσει τὴ γλῶσσα τους. Τότ' ἔγινε κ' ἡ πρώτη, ἡ Ἀθηναϊκὴ ἔκδοσι τῆς σάτυρᾶς του *«Τὸ Ληξούρι»*.

Κι ὡς ἐδῶ, μπορεῖ νὰ ποῦμε, τελειώνει ἡ πρώτη περίοδος τῆς ζωῆς τοῦ Λασκαράτου. Τοὺς πιὸ πολλοὺς σατυρικοὺς στίχους τους ὡς τότε τοὺς εἶχε γράψει. Ἀλλὰ στὸν κοινωνικὸν ἀγῶνα δὲν εἶχεν ἀκόμα ριχθῆ. Κι οὔτε τὶς σάτυρές του ἐδημοσίευε, οὔτε τίποτε πεζὸ εἶχε γράψει. Ἦταν

ὅμως γνωστὸς σατυρικὸς σ' ἕνα φιλολογικὸ κύκλο τῆς Ἑπτανήσου καὶ πλατύτερα στὴν Κεφαλληνία. Οἱ στίχοι του χειρόγραφοι κυκλοφοροῦσαν καὶ πολλοί, ἰδίως οἱ μορφωμένοι, τοὺς ἀποστήθιζαν.

Μιὰ τέτοια δημοτικότης βωμολόχων ἀνεκδότων στίχων μεταξὺ σοβαρῶν ἀνθρώπων φαίνεται κάπως παράξενη σήμερα καὶ στὸ δικό μας τὸ περιβάλλον. Τότε ὅμως στὴν Ἑπτάνησο οἱ καλοὶ εἴτε σατυρικοὶ εἴτε λυρικοὶ στίχοι ἐντοπίων ποιητῶν προκαλοῦσαν ἐνδιαφέρον καὶ εἶχαν προφορικὴ διάδοσι, κάπως ἀνάλογη πρὸς τὴ διάδοσι τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν στὴν ἄλλην Ἑλλάδα.

Ἡ ποίησις εἶναι πάντα ψυχικὴ ἀνάγκη κάθε λαοῦ καὶ μάλιστα ἡ τραγουδημένη ποίησις. Ἀπάνω στοῦ στίχου τὸ ρυθμὸ ἡ λαϊκὴ ψυχὴ εἴτε ἀποτυπώνει αὐθόρμητα, εἴτε βρίσκει καὶ παίρνει ἀποτυπωμένες τὶς χαρὲς καὶ τὶς θλίψες, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰ κατορθώματα, τὶς γνῶμες καὶ τὶς παροιμίες τοῦ λαοῦ — σχεδὸν ὅ,τι ψυχικώτερα τὸν συγκινεῖ καὶ ὅ,τι γενικώτερα τὸν κάνει νὰ σκέπτεται.

Στὴν Ἑπτάνησο καὶ πρὸ πάντων στὴν Κεφαλληνία ἡ σατυρικὴ ποίησις σὰν γελοιογραφία, σὰν εὐθυμολογία, σὰν βρισιὰ κάποτε, ἦταν πιὸ λαοφίλητη παρὰ κάθε ἄλλο εἶδος ποιήσεως. Καὶ στὴν Κεφαλληνία εὐδοκιμοῦσε παλαιότερα ἡ λαϊκὴ σάτυρα, ἐνῷ λόγιοι σατυρικοὶ ὑπῆρξαν πολλοὶ καὶ πρὶν τοῦ Λασκαράτου καὶ ἄλλοι σύγχρονοί του, ὁ Σπῦρος Καπιτσῆς π.χ. ποὺ ἔγραψε παρῳδία τῆς Ἰλιάδος, ὁ ἑλληνοϊταλὸς Ὄδδης, ὁ Δημήτρης κι ὁ Παναγιώτης Πανᾶς, ὁ Ἄβλιχος, ὁ Γιῶργος Ἰακωβάτος. Ὥστε ἡ σατυρικὴ παράδοσις τοῦ Λασκαράτου δὲν προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ζακυνθίους σατυρικούς, τὸν Σουρμελῆ, τὸν Κουτούζη, τὸν Γουζέλη, ἀλλὰ εἶναι ἡ καθαυτὸ σατυρικὴ παράδοσις τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἡ λαϊκὴ καὶ ἡ λογία, βοηθημένη ἀπὸ μίαν ἐπίδρασι τῆς ἀνάλογης Ἰταλικῆς φιλολογίας τοῦ 1600 ὡς τὰ 1700.

Ἡ κοινωνικὴ σύνθεσι, οἱ τρόποι τῆς ζωῆς καὶ ἰδίως οἱ ἐδαφικοὶ καὶ κλιματικοὶ ὅροι ἔχουν δώσει στὸν Κεφαλλονίτη ζωηρὸ νοῦ κ' ἕνα χαρακτῆρα μὲ πολλὲς ἀντιθέσεις. Ἀγαπᾷ τὴν θεωρία, ἀλλὰ καὶ εἶναι πολὺ πρακτικός· σέβεται τὴν ἀξία, ἀπαιτεῖ ὅμως τὴν ἰσότητα. Στὴν Κεφαλληνία ἦσαν ἀπιστεύτως πολλὲς σημαντικὲς οἰκογένειες. Ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες χῶρες τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ τὴν Τραπεζοῦντα, ἀπὸ τὴν Ἤπειρο καὶ τὴν Κρήτη, κατέφυγαν ἐκεῖ πλῆθος ἐπιφανεῖς· ἀπὸ τὴν Ἰταλία κατόπι ἦρθαν ὄχι λίγοι. Κι ἀπὸ μιὰ ἐπίσημη Βενετικὴ ἔκθεση τοῦ 1770 μαθαίνομε πὼς ὑπῆρχαν τότε στὸ νησί, χωρὶς τὸ Ληξούρι, 6285 εὐγενεῖς, δηλαδὴ τὸ ἕνα τρίτο τῶν κατοίκων! Μεταξὺ τόσων εὐγενῶν δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἕνα πνεῦμα ἰσότητος, ποὺ ἡ οἰκονομικὴ ἀνεπάρκεια καὶ οἱ νέες ἰδέες τὸ μεταμόρφωσαν βαθμηδὸν σὲ ἕνα αἴσθημα φιλελεύθερο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος.

Ἐξ ἄλλου ὁ τόπος παράγει τὴν ποικιλία καὶ τὴν ἀντίθεσι τῶν τύπων. Καθὼς τὸ γράφει ὁ περιηγητὴς Μουσσόν : «Ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Αἴνου, τοῦ Μεγάλου Βουνοῦ, βλέπει κανεὶς τὸ νησὶ γύρω του σὰν ἕνα χάος ἀπὸ βουνὰ καὶ μικροκοιλάδες». Κι ἂν εἶν' ἀλήθεια ἐκεῖνο ποὺ εἶπε κάποιος, πὼς τὴν ἀνθρώπινη νοημοσύνη τὴν ἐσφυροκόπησε τὸ βουνὸ καὶ τὴν ἀτσάλωσε κατόπι ἡ θάλασσα, μπορεῖ νὰ ποῦμε πὼς οἱ Κεφαλλονῖτες ἀπὸ τὴν δυνατὴ ἐπίδρασι τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων ὠφελήθηκαν πολύ. Κοσμογυρισμένοι, τολμηροί, στοχαστικοί, ἀλλὰ καὶ ὀξύθυμοι, εἶναι ἀντικειμενικοὶ στὴν παρατήρησι, ἀλλὰ καὶ κρίνουν ὅλα καθένας μὲ τὸ δικό του τὸ μέτρο, ἔχοντας μιὰ φυσικὴ ροπὴ στὴν ὑποκειμενικὴ ἐκτίμησι τῶν ἀνθρώπων καὶ στὴν ἐπίκρισι. — Ἡ σάτυρα εἶναι ἡ πιὸ ἔντονη ἐκδήλωσι τῆς ροπῆς αὐτῆς. Καὶ τὴ σάτυρα λοιπὸν τὴν ἀγαπᾷ καὶ τὴν αἰσθάνεται ὁ Κεφαλλονίτης. Ἀλλὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους ἴσως εὐχαριστεῖται στὴ σάτυρα ὁ Ληξουριώτης. Στὴ μικρὴ πόλι τοῦ Ληξουριοῦ ὁ κόσμος εἶναι πιὸ ἀνοιχτόκαρδος, ἀλλὰ πιὸ εἰρωνικός. Αἰτία ἴσως εἶναι ἡ τοποθεσία τοῦ Ληξουριοῦ, ποὺ ἐνῷ μόλις ἀπέχει 4 θαλασσινὰ μίλια ἀπὸ τὸ βαρύσκιωτο Ἀργοστόλι, βρίσκεται σὲ μέρος ἀνοιχτὸ μὲ μικρὰ φωτεινὰ βουνὰ γύρω· ἡ θάλασσα μπρός του δὲν εἶναι στενόχωρη καὶ τὰ παράλια κατὰ ἐκεῖ ἁπλώνονται σὲ χαμηλὲς ἀμμουδιές. Κι ὅπως τὸ λέει ὁ Λασκαράτος :

Ὄμορφη χωροπούλα εἶν' τὸ Ληξούρι,
ποὺ βρέχει στὸ γιαλὸ τὰ ποδαράκια της
μὲ τὰ βουνὰ τοῦ Ἀργοστολιοῦ στὴ μούρη.
Ὀπίσωθέ της ἔχει τὰ βουνάκια της.
Ἐκείνη πρωτοβλέπει ὅποιος περνάει,
μὰ τὴ μαύρη κανεὶς δὲν τὴν ψηφάει.
Πουλιὸ κατοικημένη ὄχ τ' Ἀργοστόλι
εἶναι καὶ πλούσια περσότερο ἀπὸ γῆ,
καὶ μολαταῦτα τὸ γνωρίζουν ὅλοι
πὼς εἶναι ἀμελημένη καὶ φτωχή.

Κάποια ἔχθρα, ποὺ ὑπῆρχε ἀνάμεσα στὶς δυὸ πόλεις, ἀπηχεῖ μέσα στοὺς στίχους αὐτούς. Ἀπὸ τὴν ἀξίωσι ποὺ εἶχε τὸ Ληξούρι νὰ διαδεχθῇ τὸ Κάστρο, τὴν παλιὰ δηλαδὴ πρωτεύουσα, γεννήθηκε ἡ ἔχθρα καὶ στασιασμοὶ συνέβηκαν τὸ 1800 καὶ μιὰ διοίκησι ὀλιγαρχικὴ ἀπὸ εὐγενεῖς αὐτοχειροτονήθηκε τοπικὴ στὸ Ληξούρι. Τὰ συμβάντα ἐκεῖνα δείχνουν τὸ ζωηρὸ τοπικισμὸ καὶ τὴν αὐθαίρετη πρωτοβουλία ποὺ εἶχαν εἰς τὰ πολιτικὰ οἱ μεγάλες οἰκογένειες τῆς Κεφαλληνίας. Στὶς περισσότερες ἀπ' αὐτὲς ἐπικρατοῦσε φιλελεύθερο πνεῦμα. Ὑπῆρχαν ὅμως καὶ λίγοι πεισματικὰ συντηρητικοί, ποὺ καλόβλεπαν ἀργότερα τὴν Ἀγγλικὴ προστασία, ἂν καὶ κατὰ βάθος εἶχαν κι αὐτοί, τὸ ἴδιο, ἑλληνικὴ ἐθνικὴ συνείδησι. —

Στὸ συγγενικὸ κύκλο τοῦ Λασκαράτου περισσότεροι ἦσαν συντηρητικοί. Ἔτσι κι αὐτός, ἀπὸ παιδί, τέτοια βαθμηδὸν ἐσχημάτισε τὴν πολιτική του γνώμη — ἐνῷ στὶς κοινωνικὲς καὶ στὶς θρησκευτικές του γνῶμες ἦταν περισσότερο νεωτεριστής.

Ἀλλὰ καὶ κάτι ἄλλο θ' ἀναφέρω τελευταῖο, ποὺ ὄχι μόνο μᾶς ἐξηγεῖ τὴ φιλελεύθερη ἀνάπτυξι τῶν Κεφαλλήνων, ἀλλὰ καὶ μᾶς δείχνει τὴ γλωσσικὴ παράδοσι, ποὺ ἔδωκε τὸν Λασκαράτο.

Ἀπὸ νωρὶς καλλιεργήθηκε στὴν Κεφαλληνία ὄχι μόνο ἡ παιδεία καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ ἰδίως ἡ ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα. Τὸ 1635 στὴν Κεφαλληνία πρωτόφεραν ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο κ' ἐκεῖ τυπώθηκε τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ βιβλίο σ' ἑλληνικὴ γῆ. Λίγο ὑστερώτερα ὁ μεγαλύτερος ἐκκλησιαστικός μας ρήτορας, ὁ Ληξουριώτης Ἠλίας Μηνιάτης, μιλεῖ καὶ γράφει τὴν ἁπλῆ γλῶσσα μὲ τόση δύναμι καὶ τόση τέχνη. Σύγχρονά του σχεδὸν ὁ σοφὸς Βικέντιος Δαμοδὸς παρουσιάζεται μεγάλος πρόδρομος στὸ γλωσσικό μας ζήτημα, ὑπερασπιστὴς τῆς δημοτικῆς.

Κατόπι, ἀρκετοὶ μιμηταί τους καὶ πλῆθος ἄλλοι φιλόλογοι, ἐπιστήμονες καὶ σοφοί. Καὶ σὰν συνέχεια τοῦ νέου αὐτοῦ πνευματικοῦ ἑλληνισμοῦ, παρουσιάζεται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος στὴν Κεφαλληνία ζωηρὰ ἡ ἐθνικὴ συνείδησι. Ὁ Λοβέρδος σχεδιάζει ἑλληνικὴ ἐπανάστασι στὸ 1800, ὁ Κοργιαλένιος γίνεται συναγωνιστὴς τῶν Σουλιωτῶν, οἱ Μεταξάδες, οἱ Πανάδες, οἱ Ἰγγλέσηδες καὶ ἄλλοι τρέχουν στὴν ἐπανάστασι, ὁ Ἄννινος πρωταγωνιστεῖ γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα στὸ Ἰόνιον Κράτος, οἱ μεγάλοι ριζοσπάστες θυσιάζονται γιὰ τὴν ἕνωσι. Καὶ σύγκαιρα μὲ τοὺς τελευταίους τούτους ἀληθινοὶ τῆς φιλοσοφίας διδάσκαλοι ὁ Μενάγιας καὶ ὁ Καροῦσος ξυπνᾶνε τοὺς νέους μὲ τὸ φῶς τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας σοφίας.

Μέσα σὲ τέτοια λοιπὸν ἐθνικὴ καὶ πνευματικὴ παράδοσι καὶ σὲ τέτοιο περιβάλλον ἔζησε ὁ Λασκαράτος. Κ' ἐπειδὴ μιὰ φιλολογικὴ διάλεξι δὲν εἶναι πανηγυρικός, μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ προσθέσω πὼς ὁ Λασκαράτος στὸν πατριωτισμὸ καὶ στὴ διανοητικὴ ὑπεροχὴ δὲν βρίσκεται ἴσως στὴν πρώτη - πρώτη γραμμή. Ἡ ἠθική του, ἡ ἐνέργειά του, ἡ ζωή του στὴν κοινωνία εὐωδιάζουν ἀρετήν. Ἡ τιμιότης του δὲν ἔχει ψεγάδι. Εἶναι ὁ χωρὶς φόβο καὶ χωρὶς κηλίδα πολίτης. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁ οἰστρήλατος πατριώτης, οὔτε ὁ ὑπέρτερος διανοητικός. Βρίσκεται ὅμως πάνω στὸ ὑψηλὸ βῆμα τῆς τέχνης καὶ ἀπὸ κεῖ ἡ φωνή του ἀκούεται, ἡ χειρονομία του φαίνεται, ἀκούεται καὶ φαίνεται ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς κοντινούς, ἀλλὰ καὶ καθαρώτερα μάλιστα ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Κ' ἐνῷ ἡ ἀτομική του ἀρετὴ τὸν καθοσιώνει σὰν ὑπόδειγμα, ἡ δημιουργία του στὴν τέχνη, ἡ ποιητική του δύναμι, τὸν βάνει ἀντικειμενικῶς σὲ ψηλότερη καὶ πλέον περίοπτη θέσι παρὰ τοὺς περισσοτέρους σημαντικοὺς συμπολίτες του.

Ἀπὸ τὸ φυλλομέτρημα τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων τοῦ 1845 βλέ-

πομε πὼς τὸ *Ληξούρι*, τὴν πρώτη τυπωμένη σάτυρα τοῦ Λασκαράτου, δὲν τὴν ἐπρόσεξε ὁ τότε φιλολογικὸς κύκλος τῶν Ἀθηνῶν. Τὸ μονοπώλιο τῆς ποιήσεως τὸ εἶχαν ἀκόμη οἱ λυρισμοὶ καὶ οἱ σάτυρες τῶν Σούτσων, κάτι δηλαδὴ ὅλως διόλου ἀντίθετο τῆς αἰσθητικῆς τοῦ Λασκαράτου. Κι ἀργότερα, τὸ 1861, στὸ *Λύχνον* του, ἀγανακτημένος γιὰ τὴν τέτοια κατάστασι τῆς τέχνης στὴν Ἑλλάδα, ἐδημοσίευσε ὁ Λασκαράτος τὸ ποίημα τοῦ Σούτσου «Ἡ ποίησις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος», βάνοντας ὑποσημείωσι : «Ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς ὠδοποιοὶ μεγάλοι κ' οἱ δύο παρημέλησαν τῆς γλώσσας μας τὰ κάλλη» τὴν ἑξῆς σημείωσι : «Τὰ ποιητικὰ σεσκλοσέλινα τοῦ κ. Σούτσου θὰ περάσουνε στοὺς ἀπογόνους μας γιὰ νὰ τοὺς δείξουνε πῶς, μιὰ φορὰ οἱ πρόγονοί τους ἐσυνηθούσανε νὰ κλειῶνται μέσ' στὸ γραφεῖο τους, νὰ φτιάνουνε γλῶσσες, γλῶσσες παστές, ὅπου τὶς ἐπαρουσίαζαν ἔπειτα στὸ ἔθνος γιὰ γλῶσσες χλωρὲς κι ὅλοι τους ἐθαυμάζανε, μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε σὲ τί μπορούσανε νὰ χρησιμέψουν».

Ἀφορμὴ στὴ σάτυρα τοῦ *Ληξουριοῦ* ἔδωκε μιὰ ζωηρὴ φιλονεικία τῶν Ληξουριωτῶν. Ἕνα ρέμμα χωρίζει τὴν πόλι σὲ δύο τμήματα καὶ προκειμένου νὰ κτισθῇ ἕνας λιμενοβραχίονας ἐφιλονείκησαν ἀπὸ ποιὸ μέρος θὰ ἐκτιζότανε. Ὁ Λασκαράτος διηγεῖται στοὺς πρώτους στίχους πῶς ἄρχισε ἡ φιλονεικία. Καὶ κατόπι προχωρεῖ :

Ἦτανε ὡς τόσο ἀδύνατο νὰ πάῃ
κάθε μιανοῦ μέσ' στὴν αὐλή του ὁ μόλος
κ' ἔτσι στέκει καθένας καὶ κοιτάει,
ὡς ποὺ γίνεται δύο ὁ τόπος ὅλος.
Ἀπὸ ἕνα μέρος πᾶνε οἱ Μαρτσελάδες,
ἀπὸ τἄλλο ἀπὸ κεῖ οἱ Δεμπονεράδες.

Γυρεύουνε κ' οἱ δύο μ' ἀναφορὲς
ὁ καθένας τὸ μόλο στὴ μεριά του.
Φέρνουνε μέσα πρόφασες πολλὲς
καὶ λέει ἐκεῖ καθένας τὰ δικά του.
Μὰ ἡ κυβέρνησι πρὶν ἀποφασίσῃ
στέρνει ἄνθρωπο τῆς τέχνης νὰ γνωρίσῃ.

Ἐτούτη τὴ φορὰ ὁ ἀποσταλμένος
ἦτανε κατὰ τύχη ἕνας τσαγγάρης,
ποὺ εἰς τὰ μέρη τοῦ Πάπα γεννημένος,
τὸν εἶχε φέρει μαζί του ἕνας φλάρης
γιὰ νὰν τοῦ πατινάρῃ τὰ στιβάλια
καὶ τὄδειξε νὰ κάνῃ μονογάλια.

Ὡς τόσο ἔλαβε χρεία ἡ Διοίκησί μας
καί, σὰν ἔξυπνος ἐτοῦτος, τόνε κράζει
καὶ τὸν ἐβάνει εὐθὺς στὴ δούλεψί μας·
Γιατὶ ὄντις εἶναι ξένος δὲν τὴ γνοιάζει
ποτὲ τί πρᾶγμα εἶν' ἄξιος νὰ κάνῃ.
Μόνε : εἶναι ξένος; Ναῖσκε. Τόσο φθάνει.

Εἶδε τὸν τόπο, κι ἄκουσε τὰ δίκια·.
καὶ λέει : Σωπᾶτε τώρα νὰ σᾶς πῶ.
Γιὰ νὰ μὴν πῶ πολλὰ μασκαραλίκια,
καὶ γιὰ νὰ εὐχαριστήσω καὶ τοὺς δυό,
σὲ τρόπο ποὺ ὁλονῶνε σας ν' ἀρέσῃ,
ἐγὼ σᾶς τόνε βάνω μέσ' στὴ μέση.

Ὢ νἄθελ' εἶναι τότε ὁ Φωτεινός,
ἀστέρας ποὖναι τώρα. Ἐκειόν, ἐκειόνε
νἄθε μᾶς στείλουν τότε, γιατὶ ἐκειὸς
ὁποὖναι τὸ ἄνθος τοῦ μηχανικῶνε,
ἤθε μᾶς βάλει βέβαια τὸ λιμένα
ἀπάνου στὰ χωράφια τὰ σπαρμένα.

Ἡ σκοτεινὴ ἀπόφασι τοῦ μηχανικοῦ ἐξαγριώνει καὶ τοὺς δυό. Οἱ Ντεμπονεράδες συσκέπτονται, ψευτοαρματώνονται, δημηγοροῦν κ' ἐπὶ τέλους ἀποφασίζουν νὰ στείλουν πρεσβεία στοὺς ἀντιθέτους.

Κι ἀρχίζει ἡ δεύτερη ραψῳδία μὲ περιγραφὴ τοῦ τί ἔκαναν στὸ μεταξὺ οἱ ἀντίθετοι, δηλαδὴ οἱ Ποταμιότες, καὶ κατόπι πῶς οἱ ἀπεσταλμένοι ξεκινοῦν σὲ τρία ψοφάλογα, πῶς οἱ σκύλοι τῆς ἄλλης γειτονιᾶς τοὺς κακομεταχειρίζονται, πῶς οἱ πρόκριτοι Ποταμιότες τοὺς ὑποδέχονται καὶ πῶς συζητοῦν, κι ἀποφασίζουν νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα στὰ χαρτιὰ (μὲ τὴν τράπουλα), ἀλλὰ στὸ παιγνίδι ἀπάνω μαλώνουν.

Στὴν τρίτη ραψῳδία :

Στέκονται στὸ γιαλὸ οἱ Ντεμπονεράδες,
προσμένοντας τοὺς τρεῖς καβαλαρέους
καὶ οἱ περισσότεροι παίζουνε τσ' ἀμάδες
σὰν τσοὺ Ἕλληνες, τσοὺ τότε, τοῦ Ἀχιλλέους.

Ἀκοῦν τὶς κακὲς εἰδήσεις, ἀγριεύουν καὶ ξεκινοῦν νὰ πολεμήσουν, ἀλλὰ οἱ ἀντίθετοι τοὺς νικοῦν καὶ διηγοῦνται κατόπι, ὡς ποὺ νύχτωσε, τὰ κωμικά τους, τὰ ἀνύπαρκτα κατορθώματα.

Ἀπὸ τοῦτα ἐλεγόντανε χιλιάδες·
κ' εἶν' ἀπὸ κειὰ ποὺ λέγονται ὡς καὶ τώρα

ὀχ τσοὺ πολιτικοὺς ὑποκριτάδες,
ὁποὺ πᾶνε βουρλίζοντας τὴ χώρα,
νομίζοντες πῶς βέβια δὲν γνωρίζουνται,
μὰ εἶν' ὅλοι γνωρισμένοι καὶ θεατρίζουνται.
Ὡς τόσο ἡ Νύχτα ἐρχότουνε γδυμένη,
μ' ἕνα σεντόνι μοναχὸ στὴν πλάτη,
ὄμορφη μωροπούλα ἀναθρεμμένη
εἰς τὸ χορό, στὸ θέατρο, στὸ κρεβάτι.
Ἀνασκαμνίζεται γλυκὰ καὶ πγαίνει
νὰ πέσῃ νὰ ἡσυχάσῃ δουλιασμένη.

Ἡ τετάρτη καὶ τελευταία ραψῳδία σατυρίζει τὸν κλῆρο. Τὸ ὄνειρο ἑνὸς παπᾶ κάνει τοὺς Ντεμπονεράδες νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ Δεσπότη ἀφορεσμὸ τῶν ἀντιθέτων. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ποταμιότες ἐνεργοῦν τὰ ἴδια, ὥστε, πληρωμένος κι ἀπὸ τοὺς δύο ὁ Δεσπότης, δὲν κάνει τὸν ἀφορεσμό, κι ὁ ποιητὴς συμπεραίνει :

Ὦ τοῦ ἀσημιοῦ μαγευτικὴ λαμπράδα,
πῶς στρίφτεις τὸ δεσπότη μας μὲ μίας!
Ὦ τάλλαρα τὴν σήμερο μονάδα
τῆς ἀνθρωπίνης παντοδυναμίας.
Ὦ Μοῦσα μου, στὸν αἰῶνα ποῦ βρεθήκαμε
ἢ κοίτα γιὰ παράδες ἢ ἐχαθήκαμε.

Στὴν αὐτοβιογραφία του μᾶς λέει ὁ Λασκαράτος πὼς τὸ Ληξούρι του εἶναι μιὰ παιδιαρίστικη μίμησι τοῦ ὡραίου ἰταλικοῦ ποιήματος *La secchia rapita* τοῦ Ἰταλοῦ νομικοῦ καὶ σοφοῦ Ἀλεξάνδρου Tassoni. Μοῦ ἔτυχε νὰ ἰδῶ τὸ ποίημ' αὐτὸ καὶ γνωρίζοντας τὸ *Ληξούρι* τοῦ Λασκαράτου ἐπρόσεξα τὸ ὑπόδειγμα. Εἶναι τυπωμένο στὸ Παρίσι τὸ 1622 μὲ ψευδώνυμο Androvinci Melisone καὶ σατυρίζει μιὰ ἔχθρα μεταξὺ Μπολώνιας καὶ Μόδενας ἐξ αἰτίας τῆς ἁρπαγῆς ἑνὸς ξυλίνου κλάδου. — Καὶ εἶδα πράγματι τὸν ἴδιο τρόπο διηγήσεως, τὶς ἴδιες σχεδὸν δημηγορίες, τὴν περιγραφὴ τοῦ ὁπλισμοῦ καὶ τὰ ἐπεισόδια τῶν ἀλόγων καὶ τῶν σκυλιῶν καθὼς καὶ τὴ μάχη. Ὅλα τἄλλα ὅμως, ἰδίως ἡ σάτυρα τοῦ Δεσπότη φαίνονται νὰ εἶναι τοῦ Λασκαράτου. Κι ὅσο μπορῶ ἀπὸ ἐνθύμησι τώρα νὰ κρίνω, στοχάζομαι πὼς ὅ,τι γελοιογραφικὸ βρίσκεται στὸ *Ληξούρι* εἶναι μίμησι ἀπὸ τὸν Tassoni, ὅ,τι ὅμως ὑπάρχει σατυρικώτερο εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ Λασκαράτου.

Ἀλλ' ἐάν, ἄσχετ' ἀπὸ τὶς λεπτομέρειες αὐτές, κρίνωμε τὸ *Ληξούρι*, πρέπει νὰ ποῦμε πὼς γιὰ τὸ στίχο του καὶ γιὰ τὸ συγγραφικό του ὕφος εἶναι ἀπὸ τὰ τεχνικώτερα τοῦ σατυρικοῦ εἴδους στὴ γλῶσσα μας· κ' ἔχει ἀκόμα μιὰ δύναμι γελοιογραφίας καὶ κάποιο ρεαλιστικὸ χαρακτῆρα, ποὺ σπάνια